

**ДАВЛАТ ХИЗМАТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА
КАТЕГОРИЯЛАШТИРИШ СИЁСАТИГА ЦИВИЛИЗАЦИОН
ЁНДАШУВЛАР**

ТДТрУ катта ўқитувчиси - Маликов Бехзоджон Қуролович

ТДТрУ талабаси - Исомиддинов Содиқ Эрмат ўғли

Замонавий ҳуқуқий доктринада “давлат фуқаролик хизмати”нинг қуйидаги асосий тушунчаси Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги Қонуннинг 4-моддасида “**Давлат фуқаролик хизмати** – давлат органлари ва ташкилотларида оммавий манфаатлар йўлида Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг ҳақ тўланадиган касбий фаолияти” тарзида берилган. Ушбу Қонуннинг мақсади эса давлат фуқаролик хизмати соҳасидаги муносабатларни тартибга солишдан иборат.

Давлат хизматлари тизими давлат хизматининг қуйидаги турларини ўз ичига олади: 1) давлат хизмати; 2) ҳарбий хизмат; 3) ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати. Давлат органларининг ваколатларини бевосита амалга ошириш учун Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, қонунлар билан белгиланган лавозимларни эгаллаган шахслар (Ўзбекистон Республикасида давлат лавозимларини эгаллаган шахслар деб юритилади); Ўзбекистон Республикасининг маҳаллий давлат органларининг ваколатларини бевосита амалга ошириш учун Ўзбекистон Республикасининг вилоят, туманлари низомлари, қонуности ҳужжатлари билан белгиланган лавозимларни эгаллаган шахслар (Ўзбекистон Республикасининг маҳаллий давлат лавозимларини эгаллаб турган шахслар деб юритилади).

Давлат хизматлари тизими давлат хизматининг қуйидаги турларини ўз ичига олади: 1) давлат хизмати; 2) ҳарбий хизмат; 3) ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати. Марказий давлат органларининг ваколатларини бевосита амалга ошириш учун Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, қонунлар билан белгиланган лавозимларни эгаллаган шахслар (Ўзбекистон Республикасида давлат лавозимларини эгаллаган шахслар деб юритилади); Ўзбекистон Республикасининг маҳаллий давлат органларининг ваколатларини бевосита амалга ошириш учун Ўзбекистон Республикасининг маҳаллий ҳокимият органлари низомлари, қонуности ҳужжатлари билан белгиланган лавозимларни эгаллаган шахслар (Ўзбекистон Республикасининг маҳаллий давлат лавозимларини эгаллаб турган шахслар деб юритилади).

Давлат фуқаролик хизмати давлат давлат хизмати ва маҳаллий давлат фуқаролик хизматига бўлинади. Ҳарбий хизмат ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати давлат хизматининг турларидир. Давлат хизматининг бошқа турлари

Ўзбекистон Республикасининг давлат хизмати тизими тўғрисидаги қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

Давлат фуқаролик хизмати тизимини қуриш ва фаолиятининг асосий тамойиллари: 1) давлат хизмати тизимининг бирлигини таъминлаш ва юрисдикция субъектларининг конституциявий чегараланишига риоя қилиш. давлат ҳокимияти органлари ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ўртасидаги ваколатлар; 2) қонунийлик; 3) инсон ва фуқаро ҳуқуқ ва эркинликларининг устуворлиги, уларнинг бевосита таъсири, уларни тан олиш, риоя қилиш ва ҳимоя қилиш мажбурияти; 4) фуқароларнинг давлат хизматидан тенг фойдаланишлари; 5) давлат хизматини ташкил этишга ягона ёндашувни қонунчиликда мустаҳкамлашни назарда туғувчи давлат хизматининг ҳуқуқий ва ташкилий асосларининг бирлиги; 6) давлат фуқаролик хизмати ва бошқа давлат хизматлари ўртасидаги муносабатлар; 7) давлат хизматининг очиқлиги ва унинг жамоатчилик назорати учун очиқлиги, давлат хизматчилари фаолияти тўғрисида жамиятни ҳолисона хабардор қилиши; 8) давлат хизматчиларининг касбий маҳорати ва малакаси; 9) давлат хизматчиларини уларнинг касбий фаолиятига давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг, шунингдек жисмоний ва юридик шахсларнинг ноқонуний аралашувидан ҳимоя қилиш.

Давлат хизматлари тизимини қуриш ва фаолият юритиш тамойилларини амалга ошириш давлат хизмати турлари тўғрисидаги қонунлар билан таъминланади. Ушбу қонунлар, шунингдек, уларнинг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда, давлат хизмати турларини қуриш ва фаолиятининг бошқа тамойилларини ҳам назарда тутиши мумкин.

Юқоридаги Ўзбекистон Республикасининг “Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида”ги қонунида қуйидаги таърифлар киритилган: **давлат фуқаролик хизматчиси** – давлат лавозимида фаолиятини амалга оширувчи Давлат лавозимлар реестрига қўшилган Ўзбекистон Республикаси фуқароси; (4-модда). Давлат хизмати - бу Ўзбекистон Республикасида давлат органлари ва давлат лавозимларини эгаллаган шахсларнинг ваколатларини амалга оширишни таъминлаш учун давлат хизмати лавозимларида фуқароларнинг касбий хизмат фаолияти.

Ҳарбий хизмат - бу фуқароларнинг ҳарбий хизматдаги касбий фаолияти бўлган давлат хизматининг бир тури Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари, бошқа қўшинлар, ҳарбий (махсус) тузилмалар ва давлат мудофааси ва хавфсизлигини таъминлаш функцияларини бажарадиган органлардаги лавозимлар. Бундай фуқароларга ҳарбий унвонлар берилади.

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати - бу давлат хизматининг бир тури бўлиб, у фуқароларнинг давлат органларида, хизматларда ва муассасаларда ҳуқуқни муҳофаза қилиш хизмати лавозимларида хавфсизликни, қонунийликни ва ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш, жиноятчиликка қарши курашиш, ҳуқуқбузарликларни

ҳимоя қилиш функцияларини бажарадиган касбий хизмат фаолиятидир. инсон ва фуқаронинг ҳуқуқ ва эркинликлари. Бундай фуқароларга махсус унвонлар ва синф унвонлари берилади.

Бошқарув кадрларини танлаш услубларини янгилашда қуйидаги талаб ва заруриятларга асосланиш керак деб ўйлаймиз:

1. Хизмат ҳуқуқи қатъиятлари қонуний нормалар сифатида шакллантирилиши лозим. Бунда, аввало, давлат лавозимлари турларга ажратилиши талаб этилади. Масалан, Россияда давлат лавозимлари “А”, “Б”, “В” категориялари, беш гуруҳ ва йигирмага яқин даража (разряд)ларга бўлиниб, қонуний нормативлар билан мустақамлаб қўйилган. Францияда эса бу масала тўртта – “А”, “В”, “С”, “D” категорияси ва уларга тааллуқли бир қатор ранглар даражасида ҳал қилинган. Ўзбекистонда ушбу икки тизим тажрибаларини синтезлаштирган ҳолда қуйидаги вариантни шакллантириш мумкин:

“А” категорияси Ўзбекистонда Россиядан фарқли равишда давлат ва унинг вилоятлари даражасидаги бош лавозимлар, уларнинг биринчи ўринбосарларини қамраб олиши, “В” категорияси “А” категориясидаги лавозимлар ўринбосарлари ва ёрдамчилари ҳамда шаҳарлар ва туманлар даражасидаги бош лавозимларни бирлаштириши, уларга кадрлар танлаш ва тайинлаш конкурслар асосидаги сайловлар ва Республика Парламенти тавсияларига кўра амалга оширилиши миллий ижтимоий дунёқараш ва мавжуд шарт-шароитларга мувофиқ келади. Бу даражадаги лавозимларга кадрлар танлаш категорияларда белгиланган разрядларга кўра фарқланиши керак. Масалан, “А” категориядаги лавозимлар учун бешта разряд етарли бўлади. Бунда разрядларни қуйидагича тақсимлаш мумкин: давлат ва ҳукумат бош раҳбарлари - биринчи разряд; давлат ва ҳукумат раҳбарларининг биринчи ўринбосарлари – иккинчи разряд; вазирлар ва уларнинг биринчи ўринбосарлари – учинчи разряд; вилоят раҳбарлари ва уларнинг биринчи ўринбосарлари – тўртинчи разряд; парламент депутатлари - бешинчи разряд. Шунингдек, шахсларга разрядларни аттестациялар асосида бериш, бунда унинг лавозими, меҳнат кўрсаткичларини ҳисобга олиш керак. “А” категория лавозимларига кадрлар тайинлаш лавозим даражасидан келиб чиқиб иккига бўлинади: биринчи даражали лавозимлар – давлат раҳбари, давлат ҳукумати раҳбари оммавий халқ сайловлари асосида, давлат парламенти депутатлари, вилоят раҳбарлари регионал халқ сайловлари асосида; иккинчи даражали - бошқа лавозимлар парламент депутатларининг овоз бериши асосида тайинланиши лозим.

“В” категориясидаги лавозимлар “А” категорияси лавозимлари ўринбосарлари ва ёрдамчилари ҳамда шаҳарлар ва туманлар даражасидаги бош лавозимларни бирлаштириши лозим. Ушбу категориядаги “А” категорияси лавозимлари ўринбосарлари ва ёрдамчилари ўша давлат идораси бошқарувида ташкил этилган кенгаш тавсиясига кўра, шаҳарлар ва туманлар даражасидаги

бош лавозимларга эса халқ сайловлари асосида тайинланиши мақсадга мувофиқдир. “Б” категория лавозимлари учун ҳам бешта разряд жорий этилиши ўринли бўлади. Ушбу категория вакилларининг кейинчалик “А” категориясига ўтишларини ҳисобга олиб, “Б” категориясининг биринчи разрядини олтинчи разряд сифатида қайд этиш керак. Олтинчи разряд “А” категорияси лавозимлари ўринбосарларига, еттинчи разряд туманлар даражасидаги бош лавозимларга, саккизинчи разряд шаҳарлар даражасидаги бош лавозимларга, тўққизинчи разряд туманлар ва шаҳарлар бош лавозимлари ўринбосарларига, ўнинчи разряд “А” категорияси бош лавозимлари ва ўринбосарлари ёрдамчиларига белгиланиши бошқарув иерархиясини тўғри шакллантиришга ёрдам беради. Шунингдек, бу категория лавозимлар оралиғида фаолият кўрсатиши зарур деб топилган айрим лавозимлар муваққат лавозимлар сифатида қайд этилиб, функционал ҳолатига кўра ушбу категориялар разрядларига тенглаштирилиши мумкин. Бунда шу нарса кўзда тутиладики, муваққат лавозимлар маълум функцияларни амалга ошириб бўлингандан сўнг лавозим сифатида умуман тугатилиш мумкин бўлади.

“В” категорияси бошқарув иерархиясидаги “А”, “Б” категорияли лавозимлар томонидан назорат қилинувчи ёки уларга хизмат кўрсатувчи тармоқ ва бўлимларни ўзида бирлаштиради. Бошқарма бошлиғи, унинг ўринбосари, бўлим бошлиғи, унинг ўринбосари, маълум бир соҳаларга бирлаштирилган, лекин алоҳида фаолият юритувчи, давлат таъминотидаги идораларни (масалан, завод-фабрикалар, ўқув юртлари ва ҳ.к.), уларнинг бўлимларини бошқариш лавозимлари “В” категорияси таркибига киритилиши керак. “В” категорияси учун ҳам бешта разряд етарли бўлади. Бунда ушбу категориянинг биринчи разряди “Б” категориясининг энг қуйи разрядидан кейинги биринчи разряд, айтилган вақтда разрядлар тартиби бўйича ўн биринчи разряд ҳисобланади. Ўн биринчи разряд республика даражасидаги соҳалар бошқармалари раҳбарлари, уларнинг ўринбосарлари ва вилоятлар даражасидаги тармоқлари раҳбарлари лавозимларини, ўн иккинчи разряд республика даражасидаги бўлим бошлиқлари, вилоятлар бошқарма бошлиқлари ўринбосарлари лавозимларини, ўн учинчи разряд туман ва шаҳарлар миқёсидаги бошқармалар раҳбарлари ҳамда вилоятлар даражасидаги бўлим бошлиғи лавозимларини, ўн тўртинчи разряд вилоят бошқарма бошлиғи ўринбосарлари, туман даражасидаги бўлим бошлиғи, шу бошқармаларга бириктирилган ёки шунга тенг алоҳида иш юритувчи ташкилотлар бош раҳбарлари лавозимларини, ўн бешинчи разряд туман даражасидаги мустақил ташкилотлар бўлим бошлиқлари ва бош мутахассислари лавозимларини қамраб олади. “Г” категорияси тўртта разряд асосида ташкил этилиши лозим бўлиб, бу разрядлар аслида кадрлар малакаларини белгилаш учун хизмат қилади. Бундан ташқари, дастлабки уч категория бошқарув лавозимлари ва уларнинг иерархик тузилишини, шундан келиб чиқиб,

лавозимларнинг бир-бирига итти масаласидаги муаммоларни бартараф этишга, лавозимларга юкланадиган вазифалар доирасини белгилаб беришга хизмат қилса, тўртинчи категория бошқарув масалаларидан узокда туради. Аммо “В” категориясига ўтмоқлик учун албатта “Г” категориянинг тўртала разрядига ҳам эга бўлиш талаб этилиши керак. “Г” категориясининг биринчи разряди “В” категориясининг сўнгги разрядига ўтиш имконини берувчи категория ҳисобланади ва разрядларнинг умумий тартиб қаторидаги ўн олтинчи разряд сифатида белгиланади. Ўн олтинчи разряд етакчи мутахассис (тўлиқ олий маълумот олгандан сўнг ўн еттинчи разрядли лавозимларда камида уч йил ишлаган кадрлар назарда тутилиши керак) лавозимларини, ўн еттинчи разряд катта мутахассис (тўлиқ олий маълумот олган кадрлар назарда тутилиши керак) лавозимларини, ўн саккизинчи разряд мутахассис (кадр камида тўлиқсиз олий маълумотли ёки махсус таълим олган, камида беш йиллик меҳнат тажрибасига эга бўлиши керак) лавозимларини, ўн тўққизинчи разряд кичик мутахассис (меҳнат тажрибаси беш йиллик бўлмаган махсус билим юртини тугаллаган кадрлар ҳамда мактаб битирувчилари назарда тутилиши лозим) лавозимларини бирлаштириши керак.

“А”, “Б” категориялари таркибига кирувчи депутатларга белгиланадиган разрядлар муваққат характерда бўлиши лозим. Детутатлик ваколати тамом бўлганда кадрлар депутатликкача бўлган даврдаги категориялари ва разрядлари бўйича фаолиятларини давом эттиришлари, янги категория ва разрядларга ўтиш қонунлар асосида аттестация йўли билан амалга оширилиши керак. Кадрлар танлашда ҳар бир категория учун танлов талаблари ишлаб чиқилиши, категорияга ўтказиш конкурс асосида ташкил этилиши, ҳар бир категория лавозимлари ўз йўналишига кўра алоҳида турларга бўлиниб, шу турлар бўйича қабул қилинадиган ҳужжатлар тизими, конкурс шартлари ишлаб чиқилиши ва категорияларга иловалар тарзида киритилиши лозим. Категориялар талаблари ихтисослик ва разрядлар бўйича қўйиладиган талабларни ҳам ҳисобга олган ҳолда тузилиши мақсадга мувофиқ бўлади. Шунингдек, категориялар талаблари кадрнинг профессионал маълумоти даражаси ва меҳнат стажини ҳам ҳисобга олиши кадрларни тўғри танлашнинг яна бир ижобий омилidir. Масалан, “А” категорияси лавозимлари разрядлар асосида олий ва асосий лавозимларга ажратилиши, бу турдаги лавозимларга талабгорлардан давлат бошқаруви бўйича олий профессионал маълумот ва олий таълимдан кейинги, бошқарувга ихтисослаштирилган зарурий олий маълумот, “Б” категориясидаги лавозимларда тўпланган камида беш йиллик раҳбарлик меҳнат тажрибаси кўрсаткичлари талаб қилиниши лозим. “Б” категорияси лавозимлари разрядлар асосида бош ва етакчи лавозимларга ажратилиши, улар ихтисослик бошқаруви бўйича олий профессионал маълумот, олий таълимдан кейинги бошқарув бўйича қайта тайёрлаш тарзида ташкиллаштирилган олий маълумотлар ҳамда “В”

категориясидаги лавозимларда тўпланган камида тўрт йиллик раҳбарлик меҳнат тажрибаси кўрсаткичларини ҳисобга олиши лозим. “В” категорияси лавозимлари разрядлар асосида катта ва кичик лавозимларга ажратилиши, ушбу лавозимларга талабгор кадрлардан ихтисослик бошқаруви бўйича олий профессионал маълумот ва тўлиқ олий маълумот ҳамда “Г” категориясининг “В” категориясига ўтказувчи разряди бўйича камида уч йиллик раҳбарлик меҳнат тажрибаси кўрсаткичларини ҳисобга олиши зарур. “Г” категорияси лавозимлари оддий лавозимлар сифатида қайд этилиши ва улар разрядлар асосида фарқланиши керак. Мазкур категория лавозимлари бошқарув тизимида асосан техник ва ихтисослик бўйича хизматларни бажарувчи кадрларни жамлаб, унга талабгорлар бошқарув, ихтисослик бўйича олий профессионал маълумотли, тўлиқ олий маълумотли ёки ўрта махсус маълумотли бўлишлари мумкин ва улардан меҳнат тажрибаси кўрсаткичларини ҳам талаб қилиш шарт эмас.

Давлат хизмати тизимидаги ўзгаришлар ўз-ўзидан мақсад сифатида эмас, балки ижтимоий-иқтисодий ривожланиш муаммоларини ҳал этиш воситаси сифатида қаралмоқда. Г.А.Боршчевскийнинг сўзларига кўра, давлат кадрлар сиёсати тизимида янги давлат бошқаруви элементларининг киритилиши сўнгги ўн йилликларда инсон капитали тоифасининг асосий ўзгариши деб ҳисобланиши мумкин.

Ж. Перрйнинг фикрига кўра, 3 та мотивация омилини қайд этиш мумкин: иш ҳақи ва "монетизация қилинмаган" имтиёзлар ва ижтимоий кафолатлар; мартаба; давлат масалаларини ҳал лиш ва давлат сиёсатини ишлаб чиқишда иштирок этиш шаклида ўзига хос мотивация.

Адабиётларнинг юқоридаги шарҳи шуни кўрсатдики, давлат хизмати, меритократия шартлари, самарали кадрлар сиёсатини шакллантириш, давлат хизматчиларининг моддий ҳақ тўлаш масалалари ҳозирги босқичда анча долзарб бўлиб кўринади.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикасининг 2022 йил 8 августдаги “Давлат давлат хизмати тўғрисида”ги ЎРҚ-788-сон қонуни // *(Қонунчилик маълумотлари миллий базаси, 09.08.2022 й., 03/22/788/0723-сон)*
2. Стариков Ю. Н. Служебное право. Учебник. –М.: Бек, 1996. –698 с.; Овсянко Д. М. Государственная служба Российской Федерации: Уч. пособие для студентов юр. фак. и институтов. –М.: Юристь, 1996. –208 с.
3. Стариков Ю. Н. Служебное право. Учебник. –М.: Бек, 1996. –698 с.; Овсянко Д. М. Государственная служба Российской Федерации: Уч. пособие для студентов юр. фак. и институтов. –М.: Юристь, 1996. –208 с.
4. Равшанов Ф. Ўзбекистон Республикасида раҳбар кадрлар танлаш асослари. Сиёсий фанлар доктори илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. –Т.: 2009. –Б.358

5. Беҳзоджон Қуролович Маликов ЎЗБЕКИСТОНДА ДАВЛАТ ХИЗМАТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШДАГИ МУАММОЛАР // *Academic research in educational sciences*. 2021. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zbekistonda-davlat-hizmatini-tartibga-solishdagi-muammolar> (дата обращения: 20.12.2022).
6. Маликов, Б. Қ. (2021). ШАРҚ МУТАФАККИРЛАРИНИНГ ДАВЛАТ ХИЗМАТЛАРИГА ДОИР СИЁСИЙ ҚАРАШЛАРИ. *Scientific progress*, 1(4), 207-212.
7. Маликов, Б. Қ., & Икромов, Д. Р. Ў. (2022). ШАРҚ ТАЪЛИМОТИДА ҚОНУН УСТУВОРЛИГИ ҒОЯЛАРИ. *Academic research in educational sciences*, 3(TSTU Conference 2), 483-487.
8. Маликов, Б. К. (2021). ЁШЛАРНИ САЛБИЙ МАФКУРАВИЙ ТАХДИДЛАРДАН ХДМОЯ КИЛИШ-ДАЁТИЙ ЗАРУРИЯТ YANGI O'ZBEKISTONDA ILM-FAN VA TA'LIM ILMIY-METODIK JURNALI. *ISSUE*, 1(1), 202-206.
9. Маликов, Б. Қ., & Абдураимов, О. К. Ў. (2022). ХУҚУҚИЙ БАРКАМОЛЛИК ВА МАЪНАВИЯТ. *Academic research in educational sciences*, 3(TSTU Conference 2), 449-453.
10. Маликов, Б. Қ., & Дехқонбоев, Ш. Б. Ў. (2022). ХУҚУҚИЙ МАДАНИЯТ ХУҚУҚИЙ ДЕМОКРАТИК ДАВЛАТ БАРПО ЭТИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ. *Academic research in educational sciences*, 3(TSTU Conference 2), 462-466.
11. Маликов, Б. Қ., & Эшқурбонов, А. И. Ў. (2022). АДОЛАТЛИ ЖАМИЯТДА ОДИЛ СУД СИФАТИ. *Academic research in educational sciences*, 3(TSTU Conference 2), 467-472.
12. Маликов, Б. Қ., & Хамроқулов, Б. К. Ў. (2022). ЎЗБЕКИСТОН КОНСТИТУЦИЯСИДА ИНСОН ВА ТАБИАТ ҚАДРИ. *Academic research in educational sciences*, 3(TSTU Conference 2), 473-478.
13. Маликов, Б. Қ., & Хамроқулов, С. К. Ў. (2022). ИСЛОМ КАРИМОВ АСАРЛАРИДА КОНСТИТУЦИЯ ВА ҚОНУН УСТУВОРЛИГИ ҒОЯЛАРИ. *Academic research in educational sciences*, 3(TSTU Conference 2), 479-482.
14. Маликов, Б. Қ., & Болиева, Н. Қ. Қ. (2022). ХУҚУҚИЙ НИГИЛИЗМНИНГ ИЖТИМОИЙ ХАВФИ. *Academic research in educational sciences*, 3(TSTU Conference 2), 458-461.
15. Маликов, Б. Қ., & Бўриев, З. Б. Ў. (2022). ЖАМИЯТ ТАРАҚҚИЁТИДА ХУҚУҚИЙ ОНГНИНГ АҲАМИЯТИ. *Academic research in educational sciences*, 3(TSTU Conference 2), 454-457.
16. Qurolovich, M. B. (2023). ALISHER NAVOIYNING VATAN VA DAVLAT XIZMATCHISI SIFATIDAGI SIYOSIY QARASHLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 27(1), 78-81.
17. Qurolovich, M. B. (2023). YOSHLARNING SIYOSIY FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS HUSUSIYATLARI. *PEDAGOGS jurnali*, 27(1), 73-77.
18. Jumaniyoz Ramatov, Rozigul Umarova, Rashid Baratov, Mirshod Khasanov, Siroj Sultonov, & Fayzulla Kushakov (2022). MODERN REQUIREMENTS FOR THE

SPIRITUAL IMAGE OF YOUNG PEOPLE AND ITS MANIFESTATION IN PRACTICE. *Academic research in educational sciences*, 3 (10), 582-586.

19. Ramatov, J.S., & Khasanov, M.N. (2022). SOCIAL ASPECTS OF PROFESSIONAL QUALITY IMPROVEMENT (ON THE EXAMPLE OF THE RAILWAY SECTOR). *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (6), 969-976.
20. Раматов, Ж.С., Валиев, Л.А., & Хасанов, М.Н. (2022). XIX АСРДА ҲИНДИСТОНДАГИ ИЖТИМОИЙ – ФАЛСАФИЙ ЖАРАЁНЛАР. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2 (6), 1070-1078.
21. Жўрабоев, Н. Ю., Кушаков, Ф. А., Султанов, С. Ҳ., & Хасанов, М. Н. (2022). КОНФУЦИЙЛИК ХУСУСИЯТЛАРИДАН ХИТОЙ ФАЛСАФАСИНИНГ КЕНГАЙИШИ. *World scientific research journal*, 9(2), 37-42.
22. Ruzigul, U., Nasirjan, J., Dilmurodkhakhim, A., Mirshod, H., & Urozboy, E. (2020). Rationale and history of human reflections in the muslim philosophy. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(5), 1453-1458.